

SHS/IBC-COMEST/COVID-19 REV.
Párizs, 2020. április 6.
Eredeti: angol nyelvű

Az UNESCO Nemzetközi Bioetikai Bizottsága (IBC) és az UNESCO Tudományos Ismeretek és Technológia Etikai Bizottságának (COMEST) Közös nyilatkozata a COVID-19 világjárványról: etikai megfontolások globális nézőpontból

A SARS-CoV-2 koronavírus által okozott COVID-19 betegség egy heveny, újonnan kialakult fertőzés, mely gyorsan ért el súlyos világjárvány léptéket, ezáltal globális bioetikai reflexiót és reagálást követelt. A felmerülő számos etikai kérdés megkívánja, hogy a különbségeket félretéve közösen gondolkodjunk az etikailag elfogadható megoldásokon. Az emberi jogokban gyökerező bioetikai és tudomány- és technológia-etikai megközelítésnek kulcsszerepet kell játszania a világjárvány által létrehozott kihívások közepette.

Az **IBC** és a **COMEST**, mint nemzetközi tanácsadó testületek a bioetika és a tudomány- és technológia-etika terén, felismerik a politikai, földrajzi határokon és kulturális különbségeken való túllépés szükségességét annak érdekében, hogy a párbeszéd iránti közös igényünkre és közös felelősségünkre fordítsuk a figyelmet azért, hogy a drámai helyzet megoldásához vezető intézkedéseket megtaláljuk. Az ilyen veszélyhelyzetekben a nemzeti, regionális és nemzetközi szinteken a bioetikai és etikai bizottságok szerepe az, hogy konstruktív párbeszédet alakítsanak ki arra a meggyőződésre alapozva, hogy a politikai döntéseknek tudományosan megalapozottnak, etikailag vezéreltnek és tájékozottnak kell lenniük.

AZ IBC és a COMEST globális nézőpontból hívja fel a figyelmet néhány olyan alapvető etikai kérdésre, melyeket sürgősen fel kell ismerni világszerte és felhívást intéz a kormányok által teendő sürgős lépések meghozatalára az alábbiak alapján:

1. Mind nemzeti, mind nemzetközi szinten az egészségügyi és szociális szakpolitikáknak biztos tudományos bizonyítékon kell alapulnia és tekintetbe venni azokat a **bizonytalanságokat**, melyek fennállnak egy világjárvány során, különösen amikor ezt egy új kórokozó okozza, továbbá a szakpolitikáknak globális etikai megfontolásokat is figyelembe kell venniük. Nemzetközi erőfeszítésre van szükség annak érdekében, hogy amennyire csak lehetséges, egységes adatgyűjtési kritériumokat fogadjanak el a világjárvány terjedéséről és hatásáról. Alapvető és szükséges egy olyan politikai stratégia intézményesítése, amely elsőbbséget biztosít az egyének és a közösség egészségének és biztonságának, és biztosítani tudja ennek megvalósítását a tudományos, etikai és politikai szereplők közötti **interdiszciplináris párbeszéd** útján. A politikai döntéseket szilárd tudományos ismeretek alapján kell meghozni, de sosem szabad csak a

tudomány alapján legitimálni. Egy sokismeretlenes krízis helyzetben nyitott párbeszéd szükséges a politika, a tudomány, az etika és a jog között.

2. Ebben a helyzetben aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a járványügyi adatok retrospektív elemzésén alapuló szakpolitikák veszélyeztetik a népesség biztonságát a bizonytalan és alakulóban lévő helyzetben. Például a „nyáj immunitás” fogalma nagyon alapos etikai megfontolást igényel, tekintetbe véve hatását az életet veszélyeztető esetek számára és a gyógyászatiilag nem fenntartható állapotokra amiatt, hogy az intenzív ellátást biztosító feltételek nem állnak rendelkezésre kellő számban még a fejlett országokban sem. Ez negatív következményekkel járhat az egyének és közösségek egészségére és biztonságára. Az IBC és a COMEST hangsúlyozza, hogy az olyan szakpolitikák, melyek nem szilárd tudományos ismereten és eljárásokon alapulnak, etikátlanok mert szembe mennek azzal az erőfeszítéssel, hogy közös választ adjunk a világjárványra.
3. A világjárványok felszínre hozzák az **egészségügyi ellátó rendszerek** erősségeit és **gyengeségeit** a különböző országokban csakúgy, mint az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés akadályait és egyenlőtlenségeit. Az IBC és a COMEST felhívja a figyelmet arra, hogy az erőforrások allokálásának módja az egészségügyi rendszerben, valamint az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés elégtelensége sok probléma alapja. A **források allokálása** és az erős közegészségügyi rendszer meghatározó fontosságú szerepet kell, hogy betöltsön a kormányzatok programjában. Azonban ezen a téren szükséges nemzetközi koordináció. A makro-allokáció szintjén meghozott politikai döntéseknek vitathatatlan következményei vannak az erőforrások mikro-allokációja során a betegágy szinten (például betegosztályozás, triázs). Ezek a döntések még nehezebbé és problémássá válnak a világjárvány kontextusában, amikor a kezeléshez való hozzáférés igénye exponenciálisan és gyorsan megnövekszik. Az egészségügyi források makró- és mikro-allokálása csak abban az esetben megalapozott etikailag, ha az igazságosság, jótékonyosság és méltányosság elvein alapul. A források szűkössége esetén a betegek kiválasztásának alapja a klinikai szükségesség és a hatékony kezelés kell, hogy az elsődleges szempontok legyenek. A folyamatoknak átláthatóknak kell lenniük és az emberi méltóságot tiszteletben kell tartaniuk. Az emberi jogi rendszerben foglalt etikai elvek elismerik az egészség védelmét mint minden egyes ember jogát. Az [UNESCO Egyetemes nyilatkozat a bioetikáról és az emberi jogokról \(2005\)](#) 14 cikkelye kijelenti, hogy „az elérhető legmagasabb szintű egészséghez való jog” minden emberi lény alapvető joga, ami a jelenlegi helyzetben az elérhető legmagasabb szintű egészségügyi ellátásához való hozzáférést jelenti.
4. **Sérülékeny egyének** még sérülékenyebbé válnak a világjárvány idején. Különösen fontos tekintetbe venni a szegénységgel, diszkriminációval, nemmel, betegséggel autonómia és funkcionalitás-vesztéssel, idős korrallal, fogyatékkal, etnikummal, bebörtönzéssel (rabok), úti okmányokkal nem rendelkező migrációval kapcsolatos sérülékenységet, valamint a menedékkérők és hontalan személyek helyzetét (ld. [Report of the IBC on the Bioethical Response to the Situation of Refugees](#) (2017)). Az IBC és a COMEST megerősíti kollektív felelősségünk elismerését a sérülékeny

személyek védelme iránt és hangsúlyozza annak szükségességét, hogy elkerüljünk mindenféle megbélyegzést és diszkriminációt, mind verbálisan, mind fizikailag (ld. az IBC jelentéseit a Hátrányos megkülönböztetés és megbélyegzés tilalmának elvéről, [Principle of Non-Discrimination and Non-Stigmatization](#) (2014); Az emberi sérülékenység és személyi integritás tiszteletének elvéről, [The Principle of Respect for Human Vulnerability and Personal Integrity](#) (2013)). Az olyan intézkedések, mint az izoláció és a karantén, nagyon erős hatással vannak a sérülékeny személyekre. Külön figyelmet kell fordítani a családon belüli erőszakra, valamint az olyan személyekre, akik gazdaságilag bizonytalan helyzetben vannak, különösen a fejlődő országokban. Támogatásuk és körülményeik rosszabbra fordulásának elkerülése érdekében stratégiák alkalmazását kell megfontolni. További intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a világjárvány és a bezártság által generált szorongást és pszichológiai stresszt enyhítsük.

5. A járványhelyzetekben mindenkit érintő magas kockázatok előtérbe helyezik azt a tényt, hogy **az egészséghez való jogunkat kizárólag az egészség iránti kötelességünk garantálhatja** (ahogyan azt az IBC is nyomatékosította [the Principle of Individual Responsibility as related to Health](#) (2019) c. 2019-ben publikált jelentésében), **mind egyéni, mind kollektív szinten**. Először is arra van szükség, hogy felelősségünket fogalmi szinten felismerjük és gyakorlati szinten megvalósítsuk. Ez magában foglalja a kormányok közbiztonságról való gondoskodással és az egészség védelmével kapcsolatos felelősségét, valamint a közvélemény és más szereplők tudatosságának növelését az ehhez szükséges módszerekkel kapcsolatban; a közvélemény felelősségét a szabályok elfogadását illetően, amelyek mindenki védelmét szolgálják, nemcsak az egyénekét, hanem mindenekelőtt a közösségét. Ide tartozik továbbá az egészségügyi dolgozók felelőssége is a betegek kezelésében és gondozásukban. Példaként említhetjük annak az egyéni felelősségnek az elismerését, hogy megbirkózzunk a szabadságot érintő korlátozásokkal (úgy mint fizikai távolságtartás), ami nem jelent az egyén számára sem társadalmi elszigetelődést, sem a társadalmi kapcsolatoktól való eltávolodást, hanem annak kötelezettségét jelenti, hogy megfelelő fizikai távolságot tartsunk fenn társadalmi érintkezéseink során a járványos betegség terjedésének megelőzése érdekében.
6. A politikusok, tudósok, hatóságok és a média által megjelentetett **információknak** aktuálisnak, hitelesnek, világosnak, teljesnek és átláthatónak kell lenniük. Különböző típusú információkra van szükség annak érdekében, hogy mindenki, életkortól, életkörülményektől, vagy képzettségi szinttől függetlenül képes legyen megérteni a helyzetet. A közösségi média korszakában, amely helytelen információkat és álhíreket tartalmaz, a pontos, nyilvános információknak és még inkább a tudományos információknak központi szerepet kell játszaniuk az egyének társadalmi elkötelezettségének irányításában. A mindennapos tevékenységek gyakorlásának legjobb módjairól szóló konkrét, praktikus és érthető információk kritikus fontosságúak az állampolgárok számára, hogy ne csak saját egészségüket védjék meg, hanem járuljanak hozzá a közegészség biztosításához is. Lényegében az üzenetnek őszintének, pontosnak, átláthatónak és megfontoltnak kell lenni annak érdekében, hogy ne terjesszen pánikot, illetve ne kisebbitse a

körülmények súlyosságát, azonban kiemelten tudatosítsa az állampolgároknak a küszöbön álló és a jövőbeni kockázatokat.

7. A kutatási tevékenységek és klinikai vizsgálatok ugrásszerűen megnövekedtek a koronavírus-járvány elleni kezelés és vakcina megtalálása érdekében. Ezen tevékenységeknek a nagy része helyi szinten zajlik. Ugyanakkor ezzel egyidejűleg **szükség van a nemzetközi erőfeszítések összehangolására és az etikai felülvizsgálati eljárások közös értelmezésének kialakítására.** A koronavírus-járvánnyal összefüggésben a WHO és partnerei bejelentették a "SOLIDARITY" nevű kutatás megszervezését, annak érdekében, hogy összehasonlítsák az egyes országokban alkalmazott nem kipróbált kezeléseket, mivel a számos kísérlet révén különböző módszerekkel felmerült lehetséges gyógyászati megközelítések nincsenek megfelelő bizonyítékokkal alátámasztva. Az új megközelítések gyorsított felülvizsgálata és elfogadása szükséges lehet annak érdekében, hogy ne késleltesse a kutatásokat ebben a közegészségügyi vészhelyzetben. Sürgősen létre kell hozni egy, a globális járvánnyal kapcsolatos felelős kutatást felügyelni hivatott bizottságot. Egy ilyen bizottságnak össze kellene gyűjtenie a helyi szinten elért eredményeket és össze kellene hangolnia és megosztania a felülvizsgálati eljárásokat, ami nem felel meg a rendes szabályoknak, de kivételesen járványok esetén alkalmazható lenne. Ebben a tekintetben kritikus fontosságú az iránymutatás a helyi etikai felülvizsgálati bizottságok számára. Figyelembe véve a globális fenyegetés jellegét, érthető az új gyakorlatok sürgősségi alkalmazása. Ugyanakkor az ilyen döntésekhez etikai indoklásra van szükség (ld. [Guidance for managing ethical issues in infectious disease outbreaks](#) (2016)). Az etikai elveket nem szabad megszegni, de hozzáigazíthatók a kivételes körülményekhez. Fontos az is, hogy a kutatás ilyen körülmények között ne pusztán pénzügyi haszon miatt valósuljon meg. Az átláthatóságot, az adatok és a kutatások eredményeinek megosztását minden ember számára központi értékeként kell elismerni (ld. [Report of the IBC on the Principle of the Sharing of Benefits](#) (2015)). Az IBC és a COMEST üdvözli azoknak a finanszírozó ügynökségeknek és tudományos folyóiratoknak a gyorsan növekvő számát, amelyek reagáltak a Wellcome Trust felhívására, amellyel elkötelezik magukat a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos publikációk elérhetővé tételére az Open Access-ben a közegészségügyi veszélyhelyzetek idején.
8. A gyógymód megtalálásának sürgőssége nem gátolhatja meg a **felelős kutatási gyakorlatokat.** A kutatóknak eleget kell tenniük a kutatás etikai alapelveinek és figyelembe véve a járvány jellegét, óvakodniuk kell a kutatás kettős felhasználásától, amely aggodalomra ad okot. Az illetékes etikai bizottság valamennyi kutatási tevékenységet alaposan megvizsgálhat. Ezeknek a független bizottságoknak folyamatosan működniük kell.
9. **A digitális technológiák** úgymint a mobiltelefonok, közösségi média, mesterséges intelligencia, lényeges szerepet játszanak a járvány kezelésében oly módon, hogy lehetővé teszik a betegség terjedésének és az emberiség viselkedésének nyomon követését, előrejelzését, befolyásolását. Életbevágóan fontos, hogy biztosítva legyen, hogy ezeknek a technológiáknak a használatával kapcsolatos etikai, társadalmi és politikai kérdéseket megfelelően kezeljék. Az emberi jogokat mindig tiszteletben kell

tartani, illetve a magánélet és az autonómia értékeit gondosan egyensúlyba kell hozni a biztonsággal és a védelemmel.

10. A betegség gyors terjedése határok közötti akadályokat eredményez országok, közösségek és egyének között a továbbadás megakadályozása érdekében. Ezek az extrém intézkedések nem gyengíthetik sem a járvány elleni küzdelem kapcsán létrejött **nemzetközi együttműködést**, sem nem szíthatják, vagy állandósíthatják az idegengyűlöletet és a diszkriminációt. A szolidaritás és az együttműködés megteremtése etikai kötelesség, sokkal inkább, mintsem az elszigeteltségben és a kivételezettségben történő menedékkeresés. Ebben az időben, amikor a versenyt jutalmazó gazdasági modellek irányítják a legtöbb társadalmat, nem szabad elfelejtenünk, hogy emberekként olyan faj vagyunk, amely az együttműködésnek köszönhetően élt túl és fejlődött. A világjárvánnyal összefüggésben az együttműködés minden szinten elengedhetetlen: kormányok, állami és magánszektor, civil társadalom, nemzetközi és regionális szervezetek.
11. A világjárványok megmutatják az **államok közötti függőséget**, például a diagnosztikai tesztek elvégzéséhez szükséges reagensek, védőmaszkok, lélegeztető berendezések stb. elérhetősége tekintetében. Az IBC és a COMEST nemzeti érdekek helyett nemzetközi együttműködésre és szolidaritásra szólít fel, kiemelve a gazdag országok felelősségét a szegény országok megsegítésében a mostani közegészségügyi veszélyhelyzet idején. Az emberkereskedelem és a korrupció valamennyi formája elleni intézkedésekre szólítunk fel, amelyek kapcsolatban állhatnak olyan egyénekkal és csoportokkal, amelyek megpróbálják aláásni a szolidaritást, amelyre szükség van.